

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ 1994 йил

ҲАФТАЛИК ГАЗЕТА

1 АПРЕЛ. ЖУМА № 10 (3259) • СOTУВДА НАРХИ ЭРКИН

«АБУЛФАЙЗХОН»

Ҳамза номидаги Ўзбек давлат академик драма театри репертуари яна бир асар билан бойиди. Ўзбек маданиятининг йирик арбобларидан бири Фитратнинг «Абулфайзхон» асарини режиссёр Марат Азимов сахналаштирди. Асар руҳига мос сахна безакларини расм Бактиёр Тураев ишлаган. Спектаклдаги асосий ролларни театрнинг «тажрибали ва истеъдодли артистларидан Эркин Қомилов, Сайкомил Умаров, Шўбат Сайқосинов, Обид Юнусов, Ғайбулло

Ҳожиев, Маҳмуд Исмоилов, Фатхулла Маъсудов, Абдурайим Абдувахобов, Пулат Носиров, Қахрамон Абдурахимов, Жамшид Зокиров, Тоҳир Сайдов, Зинир Муҳаммаджонов, Толиб Қаринов, Фотиҳ Жалолов, Абдусамат Маҳмудов, Риживой Авазов, Муҳаммадали Абдуқудузов, Хожикабар Қомилов, Ботир Муҳаммаджонов, Турғун Хонтураев, Ҳасанбой Юнусов ижро этмоқдалар.

Суратларда: шу спектаклда наъзалар.

ФИЛОН ТАСВИРЛАРИ

Муҳаммадиёр Тошмурад тасвирий санъат оламига 70-йилларида кириб келган мусавирлардан. У 1953 йили Тошкент вилояти, Янгийул районидagi Абдулла Ортиқов номидаги қишлоқда дунёга келган. Ешлиғиданоқ расм чизишга иштиёқанди. Муҳаммадиёр 1969 йили Бенков номидаги республика тасвирий санъат билим юртига ўқишга киради. 1979 йили эса Маннон Уйғур номидаги Тошкент санъат институтига ўқишга қабул қилинди. Студентлик йилларида анча-мунча суратлар ишлаб юрган Муҳаммадиёр 1980 йили Ўзбекистон Еш мусавирлар уюшмасига қабул қилинди. 1983 йилдан эса собиқ

Иттифок мусавирлар уюшмасининг аъзоси бўлди. Муҳаммадиёр ижод қилиш билан бир вақтда Санъат институтининг еш мусавирлари тасвирий санъат сирларини ўргатиб келмоқда. Ҳозирги кунда унинг шоғирдлари республикамизнинг турли шаҳар ва вилоятларида ижод қилмоқдалар. М. Тошмурадони мусавир сифатида таниган санъат мухлисларига таниган дастлабки кўргазмаларда «Пахта», «Ерни шудгорлаш», «Гулбахорнинг портрети», «Биз ҳақимизда ёзишибди», «Садриддин ота портрети», «Фазилатнинг портрети» каби бир қатор асарлари намоиш қилинган. 1984—85-

Суратларда: М. Тошмурадov асарларидан намуналар.

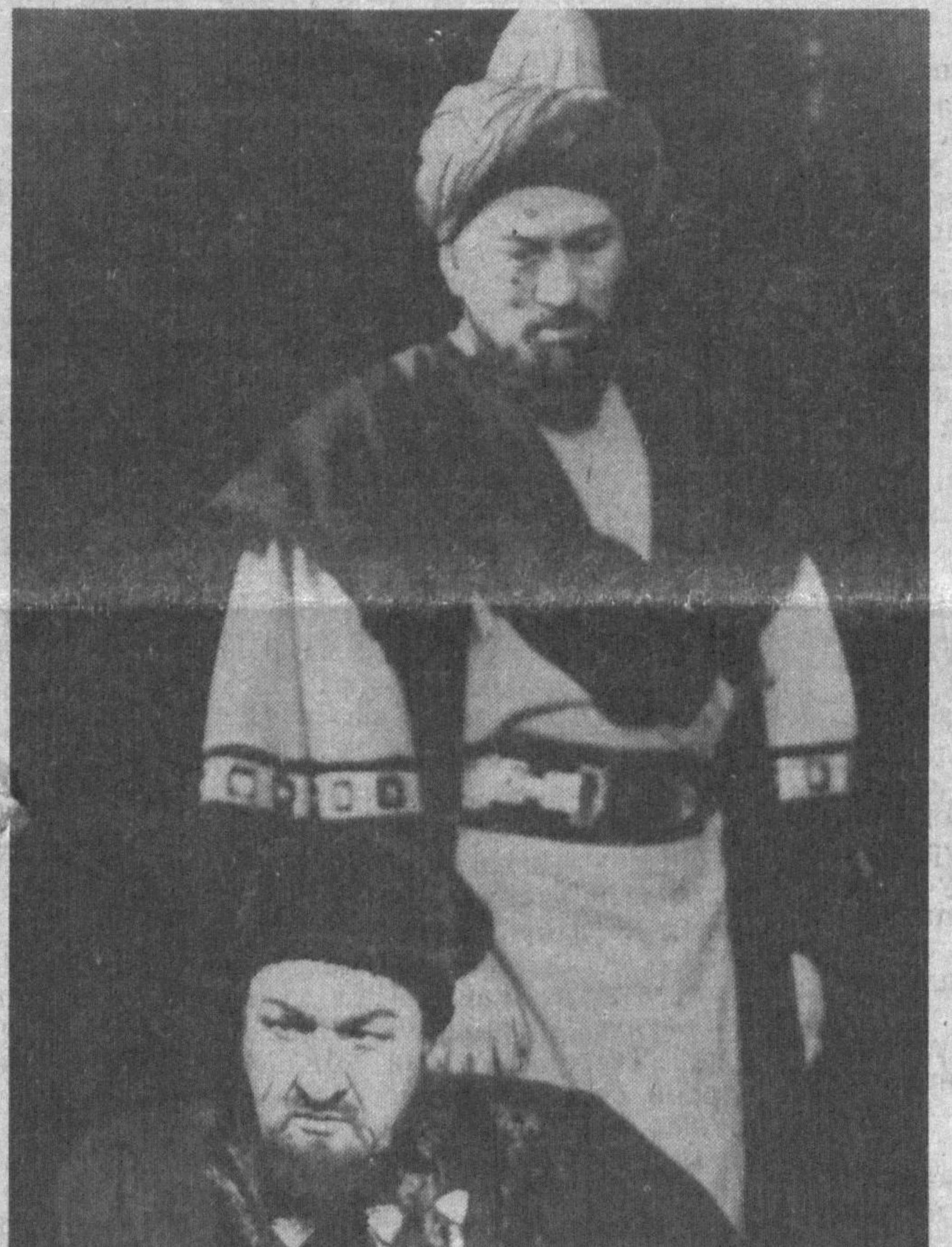
йилларида Муҳаммадиёр Санкт-Петербург шаҳрига қилган ижодий сафари давомида «Қамал», «Танқолиқ», «Петербург қиши» сингари туркум асарлар яратди. Бу асарлари шаҳарнинг ўтмиши, табият манзаралари, ўзига хос қиёфаси қиймагачи этказиб тасвирланган.

1986—1988 йилларида мусавирнинг «Ов» туркум асарлари дунёга келди. Шундан кейин унинг «Овчилар жамаитининг аъзоси. Эҳтимом шунинг учун бўлса керак, ушбу туркум асарлари катта муҳаббат билан яратилгани сезилиб

туради. Асарларини кўраётганларнинг асосий қисми бу тасвирларни ўз кўзи билан кўрганни ҳис қилмасди. Айниқса, «Ов итлари», «Ов манзараси», «Мато ортда», «Мовий кўл» каби асарлари фикримизнинг ёрқин далилдиги. Мусавир «Овни» ўз кўли билан ясаб, институт фондига тақдим этди.

Расм оқидонинг кейинги даврида янги услуб, янги фалсафий қарашлар ўз аксини топди. Унинг Бухорога сафар чоғида дунёга келган «Бўлаётган лэйклар», «Парвоз»

давоми учинчи бетда

ЯНГИ БОСҚИЧГА КЎТАРАЙЛИК

Ҳозирги пайтда ички ишлар ходимлари Тошкентдаги олий ва ўрта махсус милиция мактабларида тайёриланмоқда. Республикаимизнинг мустақил давлатга айланиши, уни жаҳондаги 120 дан ортиқ мамлакат билан ҳамкорлик ва дипломатик алоқалар ўрнатилгани ички ишлар ходимларини тайёрлашнинг янги босқичга кўтариш масаласини ҳам кун тартибига қўймоқда. Президентимиз раҳбарлигида жиноятчиликка қарши катта кураш олиб борилган бир пайтда халқимизга содиқ миллий ички ишлар мутахассисларига эҳтиёж оз эмас. Шу заруратдан келиб чиқиб Республика

ТАКЛИФ ҚИЛАМАН

ички ишлар вазирлиги ҳузурида янги академия ташкил қилинса ва мутахассислар тайёрлаш сифатини кўтариш борасида кенг миқёсда дастурлар амалга оширилса айни муддао бўлар эди. Бунинг учун Тошкентдаги олий ва ўрта махсус милиция мактабларини бирлаштириб, ягона Олий академия ташкил қилиш

мумкин. Унда ички ишларнинг оператив резерви бўлган олий ўқув юртининг тароқ ҳолдаги куч ва воситаларини ягона бошқарув асосида жаллалаш мумкин бўлар эди.

ПОЕЗД АВТОБУСДАН ЎЗДИ

Ҳа, ҳа, ишонаверинг. Бу биринчи апрел ҳазили эмас. Тошкент метросининг темир юрар поездлари шаҳар автобусларидан, ҳатто трамвай ва троллейбусларидан ҳам ўзиб кетди. Лаббай? Метро поездлари илгари ҳам тез юрар эди, ҳатто таксиларини ҳам орта қолдириб кетарди дейсизми? Тўғри, Аммо метро поездлари бу сафар тез юриш бўйича амалга оширилди. Бу янги босқичга кўтариш бўйича метро поездлари ўзиб кетди. Нима? Ишонмайсиз? Нега ишонмайсиз? Бўлмаса эшитинг, мен сизга исботлаб бераман.

Ҳа, ҳа, ишонаверинг. Бу биринчи апрел ҳазили эмас. Тошкент метросининг темир юрар поездлари шаҳар автобусларидан, ҳатто трамвай ва троллейбусларидан ҳам ўзиб кетди. Лаббай? Метро поездлари илгари ҳам тез юрар эди, ҳатто таксиларини ҳам орта қолдириб кетарди дейсизми? Тўғри, Аммо метро поездлари бу сафар тез юриш бўйича амалга оширилди. Бу янги босқичга кўтариш бўйича метро поездлари ўзиб кетди. Нима? Ишонмайсиз? Нега ишонмайсиз? Бўлмаса эшитинг, мен сизга исботлаб бераман.

Шаҳар жамоат транспортининг аҳволи ўзингизга маълум. Кўчаларда ўз йўналишини ташлаб «чап»га юрган автобус кўп. Яхшиям троллейбусларни бўйнидан олиб, трамвайларни чиқара қизиқ асашган. Ҳозирча одамларнинг қорига шулар яраб туради, Гапни қўпайтурсам гап кўп-у лекин метро барибир шаҳарликлар ва меҳмонлар учун энг қўлай транспорт тури. Нега гапни айлан-тирайсиз, дейсизми? Шойиман, бирорлар. Одани чалитиб юборингиз. Бир бошидан гапириб келишман-ку. Хуллас, метро энг яхши ва энг қўлай транспорт тури эди. Лекин икки-уч ҳафта бўлдики, бекатларда метро жетонлари (тамгалари) икки-тадан берилиши қатъий қилиб белгилаб қўйилди. Бундай вазиятда метродек қўлай транспортдан фойдаланувчи ҳар бир киши хоҳлайдими, йўқми, бир кунда бир марта наваббат туришга мажбур. Натияжада жетон олишга келсангиз, Ҳозирча одамларнинг қорига шулар яраб туради, Гапни қўпайтурсам

9 апрел - Амир Темури туғилган кун

2 БЕТ

1 АПРЕЛ - КУЛГИ КУНИ

4 БЕТ

ҲУРЛИК МУШТУМИ

«Муштум» етмиш ёшга тулди. Уқтабир иқлиоби туфайли, чархи қажраётганига тазасси билан таваллуд топган серулини чалқилан йўр-гаклаганда Ўзбек ҳажвотиининг бобоқалонлари Абдулла Қодирий ва Ғозий Юнусов унга «Муштум» деб от қўйганлар ва «Бу «Муштум» зўрлик муштуми эмас, ҳақлик муштумидир, бу «Муштум» золимлар муштуми эмас, маъзуллар муштуми» дея яхши ниёт билдирган эдилар.

Ана ўшандан бери жумҳуриятимизни «Муштум»-си тасаввур қилганини айтиш мумкин. Наир сифатда бу ёшга етганлар бор, етмаганлар бор. Етмиш йил давомда бирорта газит-журнал йўқди, ўз номини, ўз йўлини, ўз иш қурулини ўзгартирмаган бўлсин. Бирор «Муштум» ўзбекининг ҳақлик дастери бўлиб қолди. Номини ҳам, асосий иш қурули ҳисобланганини — нугисини ҳам ўзгартирмади.

Бу албатта кўпам осон кечмади. Дастлаб у юрт истеъдоди ва истеъдодидан тасаввурда фол очиб юриб, халқ номини кўз олайтирган, унинг ҳақиқатга тегувчи, унинг шайни-шакатини топ-

товчиларга қарши аччиқ-нордон гаплар қилди. Мутаассиб, порахўр, тура, ўғри, текин-хўр ва қиморбозларнинг ус-

муштумчиларнинг ҳам қўли осмонда, оғри ердан узилган эди. Лекин ўша йиллари ҳам А. Қодирий, Ғозий Юнус, Қомилов, Тавалло, Ғулум Гафуров, Жалол Маширабий, Ғ. Ғулум, А. Қаҳҳор ва бошқалар кимдан қўлини, қандай қилишни билганлар.

Неъмат АМИНОВ, журнал бош муҳаррири

Муштумчиларнинг ҳам қўли осмонда, оғри ердан узилган эди. Лекин ўша йиллари ҳам А. Қодирий, Ғозий Юнус, Қомилов, Тавалло, Ғулум Гафуров, Жалол Маширабий, Ғ. Ғулум, А. Қаҳҳор ва бошқалар кимдан қўлини, қандай қилишни билганлар.

Неъмат АМИНОВ, журнал бош муҳаррири

«Муштум» тилидан Эркин ВОҲИДОВ

БИЗНИНГ ШАРХ

АСР САБОҒИ

ЮРТИМИЗДА БАҲОРГИ ТЕНГУНЛИКДАН бошланган Наврўз айёми давом этаётди. Наврўз мусулмон ва кўплаб шарқ халқларининг миллий байрами бўлиши билан бирга ўз табиатида кўра умуминсоний байрам ҳамдир. Шу муносабат билан юртбошимизни жаҳондаги кўплаб мамлакатларнинг олий раҳбарлари самимий қўллади, мустақиллик ва демократияни барқарор этиш йўлида халқимизга эзгу тилаклар билдирди. Бу қўлловлар мазмун-моҳиятига кўра жаҳон кўламини мустақил Ўзбекистонимизнинг нуфузи, обрў-эътибори ошиб бораётганидан яна бир далolatдир.

Бугунги кунда Ўзбекистон билан ҳамкорлик қилишга, йирик саноат иншоотларини биргаликда барпо этишга эҳд қилган хорижий ишбилармонларнинг сафи тобора ошиб бормоқда. Утган ҳафтада ҳам улардан кўпчилиги юртимизда бўлдилар, ҳукумат идоралари билан амалий мулоқотлар олиб бордилар. Айни пайтда ўзбекистонлик кўплаб ишбилармонлар, айрим вилоят, шаҳар ва туманларнинг ҳокимлари Франция, Германия сингари йирик ривожланган мамлакатларнинг иқтисодини кўтариб турувчи муҳим иншоотлар билан танишиб қайтдилар.

Бундай ҳамкорликлар мустақилликнинг ўтган қисқа давридаги ўз самараларини бера бошлади. Хоразмнинг Дустлик шаҳрида бунёд этилган Ўзбекистон — Германия автомобильсозлиги кўша корхонаси ilk маҳсулотларини чиқара бошлади. Самарқанд ва Хивадаги ўзаро ҳамкорликлар асосида фаолият кўрсатётган корхоналарда ўзбек автобуслари ва юк машиналари йилликда: Тошкент ва бошқа саноат шаҳарларида телевизорлар, алоқа воситалари, машиной техника ускуналари кенг қўламада ишлаб чиқарила бошлади. Аскада қад роллаётган енгил ва юк автомобиллари ишлаб чиқарувчи Ўзбекистон — Жанубий Кўрия кўша корхонаси эса бугун элнинг диққат-эътиборида турибди.

Бир сўз билан айтганда, мустақиллик йиллари техника мўжизалари даври бўлишга қарамай, асосан аграр жумҳурнинг сифатида тарққий эътириб келинган юртимизда бугун саноатнинг барча тармоқлари туркири ривожланмоқда. Ишбилармонларимиз шу қўқча бошқа жойлардан таниб келинган зарур нарсаларнинг деярли ҳаммасини ўзимизда ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш учун жонбозлик кўрсатдилар. Бунга қўл яхшидан озода Ватанимиздаги ижтимоий-сиёсий барқарорлик туфайли эришилмоқда. Ўзбекистон Президентини Ислам Каримовнинг Россия Федерациясида бўлиб ўтган расмий давлат ташрифи чоғида имзоланган битимлар ҳам саноатимизнинг ўзаро бир-бирига боғлиқ ихтилатларини муштарак ҳолда тарққий эътиришда истиқболлар очини шубҳасиз.

Мурод АБДУЛЛА, «ЎЗАС» таҳрир хайъати аъзоси

Рустам МУСУРМОН

ЮЗМА-ЮЗ

Табиат ёз-қишда, Баҳор-кузда ҳам Менга бўлмайдур асло мўътадил. Ох, мана бошланди меҳрли қилгим, Ох, исси-ниқ, Жоо-он-жонимдан ўтадир! Фақиргина руҳим, Зоргина руҳим... Терлагай, Либосим жуда ҳам енгил, Кўнгилчангман...

БУГУНГИ АФСОНА

Бир бор эканлар-о, бир йўқ эканлар... Сўппайиб бир ўзим қолдим ягона: Отам кечди, мендан онам ҳам кечди,

Ки бир иморатман, Кўхна иморат. Минг йиллардан буён Нураб ётибман. Капалак қорларни, Лайлак қорларни Ерилган бошимдан Кураб ётибман. Чакка ўтаверар Қор-ёмиғлардан... Тўлиб кетаверар Тогора — юрак... Ишқ тугурини қориб Қайғу сувиға Сувамасанг... Яшаб билмасанг керак...

Ука-сингилларим бари бегона. Хотин кетти, уйдан боллар кетти, Сўппайиб бир ўзим қолдим ягона. Бир бор эканлар-о, бир йўқ эканлар... Бир шаҳарга келдим мусофирсифат, Уғил тутиндим бир бева кампирга. Ки ҳеч кишиси йўқ бир сағирсифат Биринги бири бўлдим бири кам бирга. Бир бор эканлар-о, бир йўқ эканлар... Кундузи бировга кўримади юрдим, Кечаси асло тарк этмадим уйни, Бир кунни кўчага чиқдим курдим. Оқшом осимонда иккита ойни. О-си-мон терга тушган, қоп-қора терга, Юзидан юлдузлар оқар милдираб — Югуриб келарди кўк дев олдимга Устига иккита ҳурни миндириб. Ой шаҳар экан ул, Ул ой бой шаҳар, Бой шаҳар экан ул, Ул ой Ойшаҳар... Бир бор эканман-о, бир йўқ эканман...

Тўшди, ўзингизнинг эса бу ишни эрлашга кўнглинги этмайди, шунинг учун Мирзадан илтимос қиласиз. У ҳам бу ишнинг рўбига қизиқиб унча ишонмайди, бироқ сизни эргаштириб керак жойга берга боради. Мен бу гапларни нима сабаб билан айтаятман? Утган йилнинг охирида адиб дўстимнинг «Моҳларойим» романи Гафур Гулом номида адабиёт ва санъат нашриётида 10 минг нусхада бошланди. Роман тез кунда тарқалиб кетди. Мирза Каримнинг китоби Андижон вилояти Бўз тумани ҳокими Адҳамжон Уринбоев, журналист Тўйчинов Мамасалиев, Энгелс номидаги жамоа хўжалиги раҳбарияти ташаббуси ва туман ҳокимлиги ҳимоясида нашр этилган. Бу нашр менга адиб дўстимнинг оддийлиги хотирасига самимий ҳурмат белгиси бўлиб туюлди. Ҳа, бизлар — барчамиз ёруғ дунёдан кетган яхши одамлар олдига, то ҳаёт эканмиз, бурчлимиз. Хар биримиз қўлимиздан келганича бурчимизни бажаримиз керак. Шу маънода савоб иш қилган адибнинг тўпроқдошларига миннатдорлик билдираман.

«Моҳларойим» романи халқимизнинг ардоқли фарзанди, атоқли давлат арбоби ва шоираси Нодира ҳаётига бағишланган. Бу нашр асарнинг биринчи китобидан иборат. Унда Моҳларойим «ҳаётининг масъуд оилари нафаси» (Мукаррам Мурод қизи) уфуриб туради. Романи ўқиб экансиз, малика Нодира, Амир Умархон ҳаётига оид қизиқарли воқеалар, халқимиз турмушининг ўзига хос мазналарини самимий ва ҳурмат-ихлос билан қанчалик олинганига гувоҳ бўласиз. Мирзакаримлар оиласи, расм бўлган ибора билан айтсак, адабий оила эди. Унинг жудди халони Мукаррама Муродова эл оғизга тушган ростиўй шоирларимиздан. У «Моҳларойим»га истироҳиди сўнгуз битган. Мақолада шоира, жумладан, шундай деб ёзади: «Мирза Каримга Аллоҳ таоло ато этган қалам нодир эди, десам, рост бўлмас. Бироқ у она қилган Жийдақотардаги зовур ёқаларида кўпириб гуллайдиган ёввойи жийдақлар оралаб юриб йўнган қаламига содиқ қолди... Чорак асар ижод майдонда жадал от сурса-бу, уложқа хомтама бўлиб, бировларни қалиб йиғитиш пайидан бўлмасди. Мард чавандозлар ёнида ўзининг жайдари бедовия билан малалдор бўлиб турди» Ҳаққоний гаплар. Мирза Каримдаги ана шу адолат туйғуси — ҳамманинг иззат-ҳурматини жойига қўйиш, истеъдодни, шахсни ва унинг меҳнатини қадрлаш, шу билан бирга, ўзига, ўз ижоди-га ҳам тўғри баҳо бера олиш қудрати унинг «Моҳларойим» романи саҳифаларида ҳам сезилиб туради. Шубҳа йўқки, китобхон адибнинг самимий ҳисларини очиб кўз, покнза қалб билан қабул қилади. Маҳмуд САЪДИЙ «УЎЗ УЗГАН КИМ?» Шўролар ҳукуматининг сўнги тўрт-беш йили тарихига қайта қўриш, ошкоралик даври сифатида кирди. Худди шу йилларда матбуотда эркинлик, ҳур фикрлик пайдо бўла бошлади. Болше-

МИРЗА КАРИМ Моҳларойим

ди, Чунки мен билган Мирза Карим умри давомида ҳаминша яхшиларга эргашди. Ҳа, унинг яхши инсон сифатида шаклланиши учун яшилди. Бунинг унинг баган мақолалари, китобларидан ҳам билса бўлади. Мирза Карим одамнинг кўнглига жуда қарайдиган ҳождатбарор йиғит эди. Айтайлик, бировга ишигиш

ЯНГИ «ГУЛИСТОН» ЧИҚДИ

Ўзбекистон Маданият ишлари вазирлиги нашри сифатида чоп этилган янги «Гулистон» журналининг биринчи сони босмадан чиқди. Мазлумки, истиқлол даврида ҳаётимизнинг барча соҳаларида юз бераётган ислохотлар матбуот ва маданият соҳаларида ҳам юз бераётди. Шу пайтгача чоп этиб келинган «Нафосат» ва «Гулистон» журналлари негизда ташкил топган янги «Гулистон» журнали шу ислохот меваларидан биридир. Аслида, уни «янги» деб аташ ҳам шартлидир. Илмий-сиёсий ва бадиий беэъқиб нашр ҳисобланган «Гулистон» журнали республикамиздаги бошқа рўнома, ҳафтана ва ойналарга қараганда ўрни олиш билан бир қаторда унинг мазмуни мазна-вент ва маданиятдир. Янги «Гулистон»нинг биринчи сонидеги илмий мақолалар мавзудеги илмий асарлар ва ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримовнинг «Республика театрлари артистларининг меҳнатга ҳақ тўлаш

БОШИ БИРИНЧИ БЕТДА

«Кайтаётган лойлавлар» учлиги шу маънода ўзига хос асардир. Унда муассир турғунлик йилларидаги қандайдик, мейвонинг ёдгорликларга бефарқ қараши, уларни ўз хонига ташлаб қўйиш каби ҳолларга мурожаат қилади. Учининг «Парвоз» деб аталган иккинчи қисмида қадимий Бухоро ёдгорликлари ва лойлавларнинг баянликларига кўтарилиб, олим манзилларни кўзлашиб, ифодадан бўлса, «Кайтаётган лойлавлар» деб номланган учинчи қисмида республикамизда муваффақиятли шарафли билан миллий кадрият

ФИЛОН ТАСВИРЛАРИ

ларнинг ўз ўрнини топаётгани лойлавлар тилсизда ёрқин ифодага берилган. 1989—90 йилларда Мухаммадпур Кашқадарь вилоятининг Филон қишлоғига қилган сафари натижасида меҳнатқаш қишлоқ одамлари ҳаёти ҳақида аjoyиб манзаралар яратди. «Филон», «Филон ҳаёти», «Ҳашар», «Филон аёллари», туркум асарлари шулар жумласидандир. Бу суратлар рангларининг ўзига хослиги, фалсафий мушоҳадаси билан кишини уйлантиради. Муассир суратлари ичда унинг турли шаҳар ва қишлоқлар, мамлакатлар бўйлаб қилган сафарлари натижасида дунёга келган «Таманичилар», «Узоқ тарихга бир назар», «Буюқ Тирнов», «Криш», «Тақ-Турган» туркум ишлари алоҳида ўрни тутади. Муассирнинг бир неча асарлари билан чет эл кўргазмаларида муваффақиятли иштирок этган. Жумладан, 1987 йили Пошода «Дўстим портрети», Хиндистонда «Узоқ тарихга назар», 1988 йили Японияда «Забровой», 1989

Бўгун республикамизда саёҳат учун йўл очиб. Кимдир дунё таниш, кимдир тижорат учун, кимдир дўст ахтариб турли мамлакатларга йўл олоқда. Ижодкорнинг эса сафари ҳамма вақт бошқа ижодкорлар билан мулоқотга айланишдан иборат. Бу танишув ҳам шу асосда ботган...

1. «МИНИБУС» И НИМАЙКИН ДЕСАМ...

Туркия Езарлар бирлигининг асосий идораси кўп қаватли бинонинг еттинчи қаватида экан. Эшик лавҳасида «Туркия Езарлар бирлигининг Вақуфи» деб ёзилган. Қисқа коридор, санокли хоналар: раиснинг иш жойи, бир ёнида компютерхона, бир ёнида ҳодимлар кабинети — вассалом. Қолгани: доим самовар қайнаб турадиган буфет, сотувчиси йўқ. Хоҳлаган одам ўзига ул-бул егулик олиб келиш, шу ерда тамадди қилиб кетаверади. Ва ёнида мажлислар зали, 30-40 кишилик. Идорада ойлик олиб ишловчи одам биргина: бизнинг Ўзбекистон Езувчилар уюшмасида масъул қотиб адо этадиган ишни бажаради. Қолган хизматчилар ҳаммаси радио, ойна жаҳон ё нашриётда ишлайди ёки университетда

2. ШЕЪРИЯТ КЎПРИГИ

Туркия Езарлар бирлигининг сўхбатини устига бир гуруҳ меҳмонлар келиб қолди. Меҳмет Дўгон уларни менга таништирди: — Бу орқадолар Зайнал Бекос ва Адҳам Боймоқ — Югославиадан. Худди сиздек, бу дўстларини ҳам Езарлар бирлигининг пленумига тақдир қилган эдик. Бугун юртларига қайтишяпти. Сиз меҳмонхонада буларнинг ўрнига жойлашасиз. Меҳмонхонада Зайнал ва Адҳам билан совга-салом алмашдик. Мен Бобур нишончалари, Бухоро манзаралари, Марғилон дўпши ингом этдим. Улар менга китоб ва қўл соати... Зайнал «Бобурнома»ни ва Бобур газалларини ўқитганини айтди. Марғилон дўпши қўлига олиб, нафис санъатини маҳлиблик билан куватди. Минатдорлик билан бошига нийиб олганда Ўзбекининг ўзи бўлди-қўйди... Югославиадан олиб бер юртда худди Ўзбекча ўқина одам ботиб ўзига ҳақ тўлашга кирмаган экан. Адҳам Бекос Бухоро манзараларини сийқоқлик катта гуруҳ ва завқ билан ўрганиб ўтирарди... Бу икки ижодкор, ҳам шоир, ҳам расмом эканлигини билмаган эканман, бу ҳақда кейин ўқидим. Зайнал Бекоснинг икки Алматиданги 1993 йил 15—21 июнда бўлиб ўтган бутун дунё турки шоирларининг II шеърини фестивалида Жамбул мукофотида сазовор бўлганини ҳам кейин билдим. Афсуски, унинг ёнида бирор-бири ҳам китоби йўқ экан.

АДҲАМ БОЙМОҚ

Вақт қирғоқда ётар, узундан узун. Қўлкаси аллақачон йўқотилган. Нилуфарлар турган, сеҳрлаш учун. Кечанинг хабари йўқ кундан. Кундуз ва кеча Вақтсизлик ойнасиде соч тарар дам-бадам... Вир одам Кундуз ва кечанинг ҳаддини билмаса ҳам: Кундуз... Сев... ..Ва ўл, деди. Кийинки осон қилмоқчи бўлдилар: Илмий севилдан айирдилар... Улим кайфидан сизга тутатди... Вақт чалқанча ётди. Осмон билан юзини ётди. Икки ёқда учиб кетди икки чорлоқ. Кўёш эса қаро терлар тўқди бу чоқ. Вир одам дерки, Яша... Сев... ..Ва ўл. Яшанинг ёнида ошлар урилади, Севнинг қошига сурма сурлади.

АДҲАМ БОЙМОҚ КУНДУЗ ВА КЕЧА

Ва бир одам Яша... Сев... ..Ва ўл, деди. Кийинки осон қилмоқчи бўлдилар: Илмий севилдан айирдилар... Улим кайфидан сизга тутатди... Вақт чалқанча ётди. Осмон билан юзини ётди. Икки ёқда учиб кетди икки чорлоқ. Кўёш эса қаро терлар тўқди бу чоқ. Вир одам дерки, Яша... Сев... ..Ва ўл. Яшанинг ёнида ошлар урилади, Севнинг қошига сурма сурлади.

ҲОМИЙ КЕРАК

Ўзбекистон Езувчилар уюшмаси Тарихия марказининг набабдиги йилнинг тарихия журналисти ва тарихнома Шерали Сокин томонидан Югослав адиби Ибо Андричнинг серб-хорват тилидан ўзбекчага ўнгилган «Дрина кўприги» романи муҳокамаси бўлди. Муҳокамаларда адиб, тарихнома ва оқиллардан Гайбулла Ас-салом, Мухаммад Мухаммад Андричнинг, Раҳимжон Отаев, Ражаббой Ота Турк, Йўлдош Парда ва бошқалар иштирок этишди. Улар тарихноманинг юмчи, йўл қўйган баъзи қатъийликлар ҳақида гапирди. Асарнинг бевосита асиятдан тарихия қилинган мақтовга сазовор эканлигини таъкидлашди. Муҳокима охирида Шерали Сокин сўзга чиқиб муҳокима иштирокчиларига миннатдорчилик билдирди. Ўзбекистон Езувчилар уюшмаси ушбу тарихнома китоб ҳолда чоп этиш учун ҳомия топшири уюшма Тарихия марказига топширди.

ТАНИШУВ

телевизион жамиятида. «Замон» газетасида ишлаган. Адабиёт оламига шеърини тақдиротлари билан кирган. «Харакат» деган тафаккур ва санъат журналида кетма-кет босилган мақолалари адабий жамоатчиликнинг эътиборини тортди. Бутун Туркияга танилди. «Турк тили ва адабиёти энциклопедияси»нинг дастлабки жилдларини тайёрлади. Хозиргача ўнлаб китоблари нашр этилган. Булардан энг муҳимлари «Ғарблашнинг хёнағи», «Туркияда тўпроқ масаласи», «Буюн туркча сўзлик», «Тил маданиятида бегоналаш», «Камализм», «Илк сўзлик» ва бошқалар. Буларнинг бари қайта-қайта нашр этилган. «Буюн туркча сўзлик»нинг 1981 йилда биринчи нашри чиққан бўлса, мен кириб борганимда ўнинчи нашрини корректурасини кўриб ўтирдим. Бу лугатнинг аха

Қандай шоирлигини билмадим. Фақат Тошкентга қайтганимда Адҳам Боймоқнинг «Кунсалқими», яъни «Кўёш шодаси» китобидан Зайналнинг икки шеърини ўқийча мўъсабар бўлдим. Зайнал Бекос 1987 йилда Йон Броз Тониинг вафотида етти йил тулгани муносабати билан: «Тўп эмас, уруш эмас, тинчлик керак, севмак-севилмак учун. У эмас, бу эмас, Тито керак, севмак-севилмак учун» деб ёзган экан. Албатта, у аснода ҳали Югославия фожисаси бўлган мўҳияти яна тўла англамаган эди. Фожиялар сув бетига қалиб қиқиб, Югославидаги миллатлараро тўнлашувлар бошланганда кейин, бу ердаги туркилар ва муслулмонлар қатлими қилинганда, миң-миңлаб жамоалар бошқа юртларга қоча бошлаганда, шоир Зайнал Бекос бу руҳини изтиробларини ўз шеърда шундай ифодалаган эди: «Ўтдилар, биргаликда бир юракни олганча, Орқад би-юракни қолдирганча. Вир умид илг умидда тошга айланди». Бу — Зайнал Бекоснинг «Кетганлар ортидан қолганларнинг маркази мақтуби» шеърининг бир парчадир. «Вошта тушган бир оғир савдо» шеърини ҳам адибнинг «Кундуз ва кеча» китобидан қўядим.

«ТУРОН»-75 ЁШДА

«Турон»нинг 75 йиллигига бағишлаб пойтахтнинг Аб-рор Ҳидоятлов номидаги театрда ўтказилган тантанали кечани очган Тошкент вилояти маданият бошқармаси бошлиғи З. Солиҳов кириш сўзида ана шулар ҳақида гапирди. Шундан сўнг кутубхона директори Т. Каримов «Турон» кутубхонаси: тарих ва замонавийлик» мавзусида сўзлади. Ўзбекистон Маданият ишлари вазирини Э. Ҳайитбоев кутубхона ҳодимлари ва барча китобсеварларни катта байрам билан қутлади, кутубхонанинг жонқур ҳодимларидан бир нечасига «Халқ маорифи аълочилиси» кўраки нишонлари ва Фахрий ёрликларни топширди.

ҲОМИЙ КЕРАК

Ўзбекистон Маданият ишлари вазирлиги Навоий вилояти маданият ишлари бошқармаси бошлиғи Азамат Ҳайдаровга отаси Ҳайдар ТУРАҚУЛОВ вафоти муносабати билан таъзия изҳор қилади. Ўзбекистон Езувчилар уюшмаси ва Адабиёт жамғармаси ёзувчи Нодир Норматовга укаси Бахтиёр АЛИМАРДОНОВ вафот вафот этганини муносабати билан чуқур ҳамдардин билдирди.

